

„A szó elszáll, az írás megmarad”

A JATE KISZ klubjának vendégkönyvében is megmarad az írás arról, hogy április 24-én este ismét jeles vendégek voltak az irodalomszerető szegedi egyetemistáknak — Weöres Sándor költőjét őrzi sok sebtiben vásárolt vagy otthonról hozott kötet is, mint például legutóbbi szép könyvecskéjének a Tizenegy szimfóniának, korábbi kétkötetes Összegyűjtött verseinek és jelenleg talán legnépszerűbb művének, a Psychének lapjai. Az írás megmarad... és a szó is megmarad, hála a technika XX. századi eredményeinek. Mégsem arra gondolok elsősorban, hogy Csernus Mariann előadójának minden egyes szavát magnószalag őrzi, Weöres Sándor és Károlyi Amy úgymond elbeszélgettek a tiszteletükre szép számmal megjelent hallgatósággal — az ügyetlen, banális kérdéseket ugyanúgy felvette a készülő, mint a halkszavú, csöndesen cigarettázgató költő lakonikus válaszait. A szó nem száll el, legalábbis nyomtalanul, hatástalanul nem. Ha nem is gépi pontossággal és teljességgel, de az intellektus, ez az eleven szerkezet is — a maga megbízhatóságával — tárolja az elhangzottakat.

Weöres Sándor ma jól ismert, népszerű költő, legalábbis értelmiség körökben — nem az ún. közéletiség, vagy aktuálisan népszerű verselés jogán, hanem az-

zal, hogy a költészetnek (írának, drámának) a par excellence, eredeti azaz elsődleges funkcióját szolgálja, hogy a vers vers legyen (ez talán túl egyszerűen hangzik, pedig nem az). Nála a vers igazán a nyelv és zene művészete, amelyben páratlanul gazdag gondolatvilág formázódik. Népszerűségét említve talán elsőként kellett volna gyermekverseire hivatkoznom, amelyek minőségükkel túlnőnek a fentebbi jelölesen (műfajon).

A „hajdanvolt” költőnő, Lónyai Erzsébet, alias Zedlitz bárónő, alias Psyché alakja (egyénisége) egy sajátos kis költői világ középpontja, egy páratlanul eleven alkotói szellem teremtménye. Játék, teljes fikció, amely mégis túlnő a játékon, az 1810-es, 20-as évek verselésének modora nemcsak mint formai érdekesség, különlegesség szól a mai olvasóhoz.

A mű sikeréhez nem kevéssel járul hozzá a kiváló előadóművész, Csernus Marian, aki hangjával, gesztusaival életre kelti Psychét, előadói egyéniségéhez valóban illő valóságos monodrámát szerkesztett a ciklusból, még mielőtt az teljes egészében megjelent volna.

Azért azt ne higgyük, hogy Weöres Sándor mindenkinek egyformán „imponál”, sőt természetesen kell vennünk, hogy akár költészete, akár személyes megjelenése nem kelt minden

hallgatójában, olvasójában egyaránt nagyobb érdeklődést. Olyan szuverén költői világ, mint az övé, magától értetődően ellenérzéseket is kelthet, hiszen a költészetről, a költői egyéniségről mindenki szükségszerűen más-keppen, sokszor gyökeresen eltérően gondolkodik, nyilatkozik. S éppen maga Weöres Sándor tanít rá, hogy a költészetet nem szabad egyfélének, egyfajájának elképzelni, hanem ezer és ezer gyökerűnek, mint magát az életet, azzal, hogy száz és száz formát és módot választ és vállal újra és magát megújítva arra, hogy — saját szavainak felhasználásával — az illogiát (a költészetet) gyakorolja, hogy az elemi struktúrába rendet és értelmet vigyen.

Az a gimnazista, akinek éveken át megtévesztésül adják a Petőfi- vagy Ady-típusú alkotót; ecce poeta, hogy egyedül ilyen az „igazi költő”, a „nagy költő”, mert ilyennek kell lennie (köszönöm a példát az egyik kérdezőnek), bizonyos, hogy csalódní fog, ha Weöres Sándort személyesen látja és hallja. Elete éppen nem rendkívüli, mondhatni szürke, mindennapi (bizonyos értelemben persze éppen az ellenkezője), a költészetet (költészetét) sem misztifikálja, hanem mint természettől való existenciát éli át.

CSOKONAI ATTILA

Érdektelenség?!

— Ebben a tanévben a főiskolai KISZ munka leggyengébb része a kulturális tevékenység volt — mondta beszélgetésünkön Sipos József, a KISZ V. B. titkára. — A kultúrfelelősök általában nem végeznek kielégítő munkát, s baj van a hallgatók többségének a hozzáállásával is. A végrehajtó bizottság kultúrfelelőse le akar mondani tisztségéről.

A jelenség már csak azért is érdekes, mert a tanév elején nyílt meg a várvavárt főiskolai klub, aminek kultúrcentrum szerepet szántak. Igaz, azt mondják, azért nem érezhetjük eléggé a magunkénak ezt a klubot, mert nem sajátkezűleg, nem társadalmi munkával építettük. (Furcsa vélekedés! De: a társadalmi munkára hónapok óta ott a lehetőség: egy lyuk tátong ugyanis a klub bejáratánál és felette a felhívás, hogy hordjuk ki onnan a földet, mert ott stúdió készül. Megindult a munka szervezése is, ám eddig az egyetlen ember, aki kihordott néhány talicska földet, a klubvezető).

A klub mindenestre — a tancos rendezvényeken és neves művészek előadójain kívül szinte kong az ürességtől. (Jazz-hallgatás 8 fő; vitakör 9 fő...)

Az ok — a klub rendezőgárdája és a KISZ V. B. szerint — a nem megfelelő propagandában, a klubigazolvány problémában, a kultúrosok munkájában és főképpen a hallgatók érdektelenségében keresendő.

A klubprogramot csak a kéthetenként megjelenő (de önmaguktól nem terjedő) stencilek és a főépület udvarán néhány plakát hirdetik. — Problémák merültek fel a jelenlegi klubigazolvány rendszerrel kapcsolatban is. A hallgatóknak ugyanis körülbelül negyedrésze rendelkezik klubigazolvánnyal, pedig minden főiskolás megvehette volna és a klub minden főiskolására kellene hogy legyen. (A jövő ősztől kezdve egyébként

tervezik, hogy minden hallgató fizessen be bizonyos összeget a klub céljaira és ennek ellenében diákigazolványával bármikor mehessen a klubba.)

A hallgatóknak szokatlan az új, az egységes kultúrcentrum — a kulturális élet szétaprózódik egyes tanszék kisebb nagyobb rendezvényeire. Egyre inkább törekedni kell arra, hogy a klub programját annak vezetősége együtt készítse az alapszervi kultúrosokkal a hallgatók javaslatai alapján.

És itt álljunk meg! A főiskola 16 KISZ-alapszervezetéből tizenkét a kultúrosával beszélgettem. Ez — néhány kivétellel abból áll, hogy ők megmagyarázták; miért nem tudnak dolgozni. Egyetlen szó körül jártunk körbe-körbe: *érdektelenség*. A tagság nem igényli a közös programokat — mondják. Mindenki kiválasztja a város kulturális lehetőségei közül a neki leginkább tetszőt és így a közösségi szervezések elnéptelenednek.

Két ellenvetés van. Az egyik a fizika II. alapszervezet példája: a márciusi (teljesített!) programjuk; tehetségkutató verseny, közös színházlátogatás, kirándulás Gyulára, irodalmi totó. Náluk vajon miért igényli a tagság a közösségi életet? A másik — hogy „mindenki kiválaszthatja a város kulturális lehetőségei közül...” — körül lehet nézni esetenként a kollégiumokban, hányan eszegetnek, beszélgetnek, heverésznek órákon át... s ugyanakkor így szervezések egymásután fulladnak kudarcba — érdeklődés híján!

Érdeklődés — ezen kell elgondolkoznunk! Mert nyilvánvaló, hogy vannak hiányosságok, hogy ezeket elsősorban az ifjúság veszi észre és teszi szavá — de miközben másokat bírálunk, miért nem vetünk egy pillantást a saját portánkra?! Itt van mit sepregetni!

B. E.

Weöres Sándor dedikál. (Fotó: Goldschmied J.)

Stéhlik János önálló kiállítása

A fiatal költőnek az jelent elismerést, ha közli írását egy rangos irodalmi lap, a festőnek pedig az, hogyha bekerül művel mondjuk egy országos tárlatra. Ettől még egyik sem válik költővé vagy festővé, bár bizonyos megmérettetést jelent. Felkészültségéről, alkotói világról, tehetségéről megbízható képet a költő csak egy önálló kiállítással tud adni. Komoly és alapos felkészülés kell, hogy megelőzze az első nyilvánosság előtti bemutatkozást. A közönség is általában kíváncsiabb és egyben kritikusabb is szokott lenni az ilyen alkalmakkor, keresi az újdonságot, a megszokottól eltérőt, és ezért magasabb is várja a megítélés mércéje.

Stéhlik Jánosnak a Rózsa Ferenc általános iskola rajztanárának ez az első nagyobb közönség előtti bemutatkozása, (a Móra Ferenc Múzeum kupolájában) mely az útkeresés kétségtelen nyomai mellett lelkiismeretes és alapos felkészültséget bizonyít. Biztos perspektívát nyújtó főiskolai állást cserélt fel a több szabad idő reményében, hogy jobban elmélyedhessen a festészetben, hogy kísérletezhessen és következetesen megvalósíthassa alkotói szándékait.

A kiállított 30 olajkép az első pillantásra is tudatos, következetesen fejlesztett alkotói elképzelést tükrözött. Nemcsak formailag, hanem tartalmi vonatkozásokban is. A szüksévszerűség, a szikár, sárlangmentes, a fókuszosan valóságú ábrázolás jellemzi. Képein az Alföld világa jelenítődik meg tanyástól, szántóföldestől, emberestől. A tanyai

ember életét kutatja, a kemény szikkal, szelekkel, hideggel, aszályal naponta megküzdő, kenyérért dolgozó földművesét.

A pusztai élet kimerítően szigorúsága szükségszerű, elválaszthatatlan kapcsolatba hozta az itt élő embert és környezetét. Mindkettő ilyenformán sajátos tükre egymásnak, hiszen tagadhathatjuk-e, hogy a kerges tenyér izzadságától fényesre koptatott kapanyél vagy a sok nemzedéket kiszolgált, sok átfestéstől kerges, vaskos, szuette konyhajtó sokat mesél emberéről a továbbgondolásra hajlandó elmének?

Ennek felfedezésétől hajtva törekszik Stéhlik János a tanyai ember környezetének ábrázolására. Katalógusában így ír erről: „Munkásságomban a legsajátosabb formájú, vagy felületű tárgy is csak ürügy kifejezni az embert. Képeimben nemcsak egy táj (tanya, eszközök) külsődleges jegyeit rögzítem, nemcsak a paraszti életforma jellegét hangsúlyozom, mert ezek számomra nem végső, hanem többnyire festői eszközöket jelentenek.”

Hogy mennyit sikerül ebből a szándékból ennek a kiállításnak valóra váltania? Erre azt hiszem nem elegendő ez az egyetlen bemutatkozás, bár sokmindenről meggyőző. Vonzó és bensőséges világot tárnak elénk a képek, harmóniába öntött racionalizmussal. Olyan valóság elevenedik meg a vásznon, olyan Alföld, amelyet sohasem láthatunk, de amelyet látni szeretnénk. Felfedeztetni velünk, hogy milyen lehet egy napszitta ablakkeret

a szélszarította barázda, a felhőfátyolozta égbolt. Mindez néha bravúrosan megfestett, meggyőző erővel hiteti el velünk, hogy ha a környezet elemeinek tudatos kiválasztása, ha találkozik a művészi megformálás magasabb fokával, akkor hihetővé válik ez a megfestett valóság. Sajátos és érdekes technikát kísérletezett ki Stéhlik, mely mint hatásos festői eszköz jól szolgálja céljait, de veszélyessé is válhat. Akad néhány képe, ahol a technikaiázás uralkodott el a képi egység rovására, vagy éppen a felület vált elsődlegessé s nem az, hogy minek a kifejezésére szolgál. Ilyenkor idillivé, édeskésé válik, mesterkelt lesz az a világ, amely a sikerültebb képekben — mint a Nyitott ajtó, Kitört ablakok, Nyitott ablak, Szántóföld — éppen a mértéktartó megformálás miatt szimpatikus. Az ellenpélda a Sivatag, vagy a Naplemente lehetne. A technika ördöge azokon a képeken, képrészleteken búvik elő, ahol hiányzott az intenzív élmény, vagy nincs meg a nagyobb mértékű érzelmi azonosulás.

A kiállítás összességében jó felkészültségű, tehetséges festőt állított a szegedi közvélemény elé. E biztató kezdet és a további várható eredmények reményében állíthatjuk, hogy egyéni hangú alkotó csatlakozott városunk realista módon alkotó festőinek táborába.

Első kiállítása alkalmából mint egykori hallgatónak és mint a Szegedi Egyetem-ben publikáló művésznek is sok sikert kívánunk a továbbiakban. T. A.

Költők és közönség

Ha egy induló fiatal költő (jelen esetben kettő) elért odáig, hogy önálló előadói estet tartson (úgy tudom, nekik nem ez az első) valószínűleg elért arra a művészi fokra is, hogy az esetlegesen elmarasztaló vagy támadó kritikát elfogadja illetve pozitív tanulásként értékelje. Az már nagyobb baj, ha a közönség, amely Ludwig (Petróczi) Éva és Téglásy Imre verseit volt hivott értékelni, s amelyet minden valószínűség szerint szűk baráti kör alkotott, úgy nyúl a versekhez, hogy véletlenül se mondjon olyan dolgot, amely kétségbe vonná valamelyik tőkéletességét.

Kezembem az izlésesre elkészített meghívóval — bevallom őszintén — azzal a gondolattal léptem be a Bartók művelődési ház klubjába, hogy ott remek vitán, olyan igazi vitán fogok részt venni, amelyeket nagy költők rendezhettek pályájuk kezdetén. Elhangzottak a versek, a cigarettafüst megfelelő töménységűre sűrűsödött a teremben — szóval minden együtt volt ahhoz, hogy — elképzelésem beigazolódjon. Hogy mégsem kerekedett vita, abban oroszlánrészt vállalt Csernák Árpád, aki egyike volt a versek tolmácsolóinak, közből a legaktívabb hozzászólóknak.

Ó ugyanis kijelentette, hogy nem vitatkozni kell, hanem beszélgetni az elhangzott művekről, mert a kritika szó valami ellenszegülést is hordoz magában. Ez — az alapjánán véve szimpatikus kijelentés akkor váltott előjelet, amikor Csernák Árpád többszöri hozzászólásában elég éles hangon megakadályozta, hogy az ellenvélemények elindítsák a várva várt vitát. Nem hiszem, hogy az alkotók nem érezték egy kicsit kínosan magukat, amikor többen Goethe egy kijelentésére hivatkozva afelel érdeklődtek, mit ettek legutóbb, járnak-e moziba — a helyzet abszurd voltáról ennyi elég is. Érdekes volt továbbá az is, hogy sokkal bátrabban kritizálták Szepesi Attila vagy Pi-

linszky János költészetét, mint a jelen levő, s a véleményeket láthatóan nagyon igénylő költők elhangzott műveit.

Pedig a versek nem voltak egyértelműek. Téglásy Télemakhosz-ciklusa éppen az antik téma mai mondanivalójú megformálása miatt érdemelte volna meg, hogy a jelenlevők túllépve a Télemakhosz-komplexus boncolgatásán, a görög témaköröknek, mint modern társadalmi mondanivalók hordozóinak létjogosultságán, a költői asszimiláció milyenségén, a téma kifutottságán vitakozzanak. Ludwig verseinél is megáll a beszélgetés a felszínes értékelés szintjén, az impresszió-jelleg és a reagálókészség kiemelése, amely azonban triviális volt a versek elhangzása után mindenkinek.

Tévedés ne essék! Az, hogy a verseket követő beszélgetés nem sikerült, semmit sem von le a két egyetemista fiatal műveinek értékéből. Egy vers vagy éppen bemutatkozó felolvasás értéke — bizonyosság erre ez az este — nem függ egyenes arányban az azt követő vitától.

Nagyon sok mentő körülményt fel lehetne hozni. Hogy egyszerű hallásra nehéz tizenöt versről alapos véleményt mondani, hogy a beszélgetők összetétele nagyon heterogén — azt hiszem az ehhez hasonló érvek senkit sem elégítenek ki. A Fiatal Művészek Klubja figyelemre méltó, jó és hasznos kezdeményezés. Lehetőséget ad az induló alkotóknak a nyilvánossággal való találkozáshoz — ami azt hiszem minden indulónak rendkívül fontos. De akkor adjuk meg azt a tiszteletet is az alkotóknak, hogy műveiket műveikhez méltó módon illessük. Mert sokkal hasznosabb lett volna őszintén feltárni a kételyeket, amelyek esetlegesen megfogalmazódtak bennünk, s ezzel Ludwig (Petróczi) Éva és Téglásy Imre további útjához segítséget nyújtani, mint általános dolgokról hosszan, és erőtetten beszélni.

LIPAK TIBOR